УДК 37.013

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-2(340)-2-287-297

Єсіна Вероніка Павлівна,
аспірантка кафедри соціології,
провідний фахівець відділу моніторингу
якості освіти та ліцензування
Запорізького національного університету,
м. Запоріжжя, Україна.
esinaveronikadydys@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2979-9541>

Широбокова Ольга Олександрівна,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри соціальної філософії та управління
Запорізького національного університету,
м. Запоріжжя, Україна.
mollyshirobokova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8041-0944>

Маловічко Олена Владиславівна,
кандидат філософських наук, доцент;
доцент кафедри соціальної філософії та управління
Запорізького національного університету,
м. Запоріжжя, Україна.
elenamalovichko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-4137-8953>

УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У сучасному українському суспільстві не втрачають постійної уваги суспільні трансформації, які в першу чергу пов'язані з процесами появи та становлення нових соціальних інститутів, реформування чинних та занепаду тих, які із закладенням нових принципів суспільного ладу виявилися недієздатними.

Інститут освіти завжди був та залишається одним з найважливіших компонентів розвитку суспільства. Демократизація та гуманізація процесу реформування української системи освіти зумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій навчання, зокрема, в освіті дітей з особливими потребами. Інклюзивний підхід є основною тенденцією розвитку зазначеного типу освіти в Україні.

Довгий час в українському суспільстві діти з особливими потребами були ізольовані від своїх ровесників, бо в соціальній політиці

України та колишнього СРСР питання щодо прав на рівний доступ до якісної освіти дітей, особливо з особливими освітніми потребами майже ніколи не розглядалось. Картина була протилежною – дітей з особливими потребами ще з народження ізолювали, а їх батьків віч-на-віч залишали з проблемою навчання та неможливості в повній мірі реалізувати потенціал своєї дитини. Дітей з особливими освітніми потребами та пересічних дітей постійно розподіляли на «нормальну більшість» та «відсталу меншість», робили «невидимими» дітей з особливими потребами та намагалися їх приховати то в родинному колі, то в інтернатах.

Нині в Україні відбувається зміщення акцентів соціальної політики держави стосовно інвалідів у бік формування суспільної свідомості щодо сприйняття їх як рівних членів суспільства та необхідності створення для цих громадян умов для повноцінного життя, у тому числі здобуття освіти (Заярнюк, 2015).

Важливим є і те, що питання впровадження інклюзивної освіти стає пріоритетним для державних інституцій. Одним з основних напрямків розвитку сучасної освіти в Україні є забезпечення рівних прав на освіти для всіх дітей, у тому числі й дітей з інвалідністю, дітей з особливими освітніми потребами та соціально вразливих груп. Реформування освіти в Україні у напрямку інклюзії підтверджується численними змінами в практичній діяльності закладів освіти, у законодавстві України та узгоджується згідно з основними міжнародними документами у сфері забезпечення рівних прав. Україною ратифіковано основні міжнародні документи у сфері забезпечення прав дітей та прав людей з інвалідністю, згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я. З 2016 по 2021 рік в Україні впроваджується інклюзивний підхід щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами та створюється нове освітнє середовище, яке формується на ідеях та принципах інклюзії. Доволі важливим є й той аспект, що в Україні виділено значне державне фінансування – 504 мільйонів гривень на 2020 рік, щоб діти з особливими освітніми потребами мали рівні можливості та доступ до освітніх послуг. З кожним роком збільшується як кількість учнів та і класів з інклюзивною формою навчання.

В останні роки питання інклюзивної освіти стають доволі актуальними для науковців, про що свідчить збільшення кількості праць, присвячених даному питанню.

Починаючи з 90-х років XX століття, питання створення, а згодом й впровадження інклюзивного підходу у навчання українських шкіл досліджувало чимало дослідників, зокрема Н. Софій, Т. Губарева, І. Василяшко, Л. Савчук, І. Луценко, В. Шинкаренко та багато інших науковців.

Зростає дослідницький інтерес щодо проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Даним

питанням присвячені праці таких вчених як В. Бондара, А. Колупасової, Т. Євтухова, В. Ляшенка, І. Іванова, О. Столяренка, А. Шевчука, О. Савченко та інші дослідників.

Серед дослідників педагогічної науки необхідно виокремити роботи присвячені питанню інклюзії у навчальному процесі таких вчених як І. Садової, Л. Будяк, І. Демченко, О. Гноєвської, І. Малишевської, М. Чайковського, М. Швед, З. Шевців та багатьох інших педагогів.

Так, в українській соціологічній науці окремі аспекти соціалізації та соціальної адаптації учнівської та студентської молоді висвітлювали В. Кузьмін, Н. Гордієнко, Г. Бурова, О. Дікова-Фаворська, Н. Теплова та інші соціологи.

В умовах пандемії особливої ваги набуває діяльність автоматизованого інклюзивного ресурсного центру «Україна. Інклюзія» (<https://ircenter.gov.ua>).

Авжеж, за такий короткий проміжок часу неможливо накопичити значний досвід теорії та практики інклюзивної освіти на теренах саме українського освітнього середовища, тому можна говорити, що осмислення проблеми впровадження інклюзивного підходу в процес навчання у працях науковців наразі є доволі актуальним та важливим.

Мета даної статті – дослідити процес впровадження інклюзивної освіти та визначити основні особливості української моделі інклюзивного навчання. Задля досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні наукові завдання: уточнити основні поняття дослідження української моделі впровадження інклюзивної освіти; визначити сутність та природу інклюзивного навчання; визначити основні особливості процесу впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітніх школах України.

Є доцільним комплексне дослідження української модель впровадження інклюзивної освіти з поєднанням декількох підходів та методів, а саме конкретно-історичного, інституціонального та системного.

Ратифікацією Україною у 1991 році Конвенції ООН «Про права дитини» та Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захист і розвиток дітей посилено увагу до якості та доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зумовило необхідність розробки цілеспрямованих дій держави для створення найсприятливіших умов для забезпечення їхньої самоактуалізації, активної участі в системі сучасних суспільних відносин.

Згідно зі статті 29 закону України «Про загальну середню освіту» кожний з батьків має право вибирати для своєї дитини навчальні заклади та форми навчання. Також доволі важливими є приписи із Конвенції ООН про права дитини, де вказується, що «кожна дитина має вести повноцінне й достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі та полегшують її активну участь у житті суспільства».

Для розуміння закономірностей досліджуваної проблеми доцільно розглянути суть головних понять.

З англійської *inclusion*; французької *inclusif*; латинської мови *include* – поняття інклюзії визначається як процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей (Бондарь & Синьова, 2011).

Ідея інклюзії виникла внаслідок усвідомлення цінності людської багатоманітності та відмінностей між людьми, виключає будь-яку дискримінацію та наголошує на тому, що будь-яка дитина є цінним членом суспільства та має рівні права, не зважаючи на психофізичний розвиток та індивідуальні особливості.

У розумінні багатьох людей інклюзія пов'язана лише з особами, які мають «інвалідність» – міру втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи». Проте діти, які потребують інклюзивної освіти, можуть і не мати інвалідності, але вони мають особливі освітні потреби. Згідно з Законом України «Про освіту» дитина з особливими освітніми потребами – «це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» (Про освіту: Закон України від 05.09.2017. №2145-VIII. *Урядовий кур'єр* від 04.10.2017. №186).

Важливим є й той факт, що з розвитком демократичного суспільства, яке гарантує право кожного громадянина на активну участь у житті даного суспільства, приходить нове тлумачення понять «інвалідність», «вади розвитку» тощо. Усі вищезгадані терміни щодо дітей поступаються новому – «діти з особливими освітніми потребами», «діти з особливими потребами», «особливі діти». У нормативних документах ми зауважуємо таку ж тенденцію. У законі України «Про освіту», наприклад, термін «діти, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» та «особи, які мають вади у фізичному чи розумовому розвитку і не можуть навчатися в масових навчальних закладах» замінено терміном «діти з особливими освітніми потребами».

Для того, щоб дати визначення терміна «інклюзивна освіта» було проаналізовано визначення, які містяться в головних міжнародних документах: Саламанкській декларації, Декларації прав дитини ООН та програмі дій з навчання осіб з особливими потребами, Законі України про освіту та інших нормативно-правових документах.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання (Кавун & Ворон, 2007), що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної середньої освіти.

Сутністю інклюзивної освіти є право дитини на навчання в загальноосвітній школі, в якій йому повинна забезпечитися необхідна підтримка правильного розвитку і відповідне толерантне ставлення. А оскільки масові школи до цього не пристосовані, потрібно провести реструктуризацію всієї системи шкільної освіти, розширення практики і політики рівних можливостей.

Інклюзивним підходом у навчанні є створення таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, однакові можливості отримати досвід, знання та подолати упереджене ставлення до тих, хто має «особливі потреби».

Інклюзивний підхід до навчання передбачає, що дитина з раннього віку знаходиться в соціумі, вчиться виживати. У дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті. З іншого боку, здорові діти, які навчаються з першого класу з дітьми з особливими потребами, в дорослому віці по-іншому ставляться до людей з обмеженими фізичними можливостями: вже не з жалістю чи презирством, а нарівні, вчать природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них.

У нашому суспільстві довго домінувала установка на навчання дітей з особливими потребами в рамках державної системи спеціальних шкіл і закладів інтернатного типу. Це, на думку експертів, призвело до створення кризової ситуації, для якої характерні: по-перше, штучна ізоляція в особливому соціумі, яка найчастіше не сприяє подальшій адаптації в суспільстві; по-друге виключення родини з процесу навчання дитини з особливими потребами; по-третє, стигматизація, тобто соціальне «маркування» дітей, нібито в них є якийсь дефект, хвороба і найголовніше – це жорсткість і безваріантність форм отримання освіти у системі спеціальних закладів. Інтернати чи індивідуальне навчання дають знання, але відбирають можливість спілкуватися, стають на заваді соціалізації таких учнів.

Для виконання вимог міжнародних нормативно-правових документів та на розробку механізмів впровадження інклюзивної освіти в Україні було розроблено Концепцію розвитку інклюзивної освіти.

Метою даною концепції є діяльність, спрямована формування позитивного ставлення до дітей та особистостям з порушеннями психофізичного розвитку та інвалідністю; удосконалення системи освіти та соціальної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку, через впровадження інноваційних технологій, а саме інклюзивного навчання, з використанням адаптованого міжнародного досвіду та створення умов для реалізації державної політики забезпечення конституційних прав і гарантій дітям з особливими освітніми в сфері освіти.

Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем

розвитку, членів родин та суспільства в цілому. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами та мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань та вмінь. У більшості випадків дітям просто необхідне доступне викладання, що потребує використання різних методів, які відповідають індивідуальним вимогам, здібностям та особливостям розвитку (Ілляшенко, 2009). Увага зосереджується на соціалізації дітей цієї категорії та якості навчання. Діти з особливими потребами стають частиною нашого життя, вони включаються в загальноосвітні школи, оточення, спільноти. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є.

Системно про інклюзивну освіту в Україні заговорили лише у 2014 році. У жовтні 2016 року народні депутати підтримали редакцію проекту закону №3491-д «Про освіту». Революційність законопроекту полягала у запровадженні системи інклюзивної освіти на законодавчому рівні та визначенні розмаїття форм здобуття освіти, передбачаючи дистанційну, мережеву та змішану форми.

Важливим також є впровадження загальнонаціонального проекту «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації». 2016-го року він стартував у Запорізькій області (Наказ Міністерства освіти і науки України № 836 від 15.07.2016), а зараз розповсюджений вже по всіх областях України. У рамках експериментального проекту головним завданням було розробити та апробувати модель упровадження інклюзивної освіти в регіоні та по всій Україні, завдяки якій всі ЗНЗ будуть готові прийняти на навчання дітей з особливими освітніми потребами.

З 5 липня 2017 року в Україні закріплюється право на освіту осіб з особливими освітніми потребами та надається їм можливість здобувати освіту в усіх навчальних закладах, в тому числі безкоштовно в державних і комунальних навчальних закладах, незалежно від «встановлення інвалідності» (Закон «Про інклюзивну освіту»).

За п'ять років впровадження інклюзивної освіти (2016-2021) кількість учнів із особливими освітніми потребами виросла у 7 разів. За останніх п'ять років спостерігається значне збільшення кількості учнів, які навчаються в інклюзивних класах (у 2015/16 н. р. – 2720 учнів, у 2016/17 н. р. – 4180 учнів, у 2017/18 н. р. – 7179 учнів, у 2018/19 н. р. – 11839 учнів, у 2019/2020 н.р. – 19345 учнів). Це пов'язано, як зі збільшенням кількості батьків, які віддають перевагу навчанню дитини в закладі освіти за місцем проживання родини, а також з удосконаленням нормативно-правової бази щодо освіти дітей з особливими потребами (Офіційний сайт Державної служби статистики України).

Наразі 35% від загальної кількості закладів загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році організували своє навчання як

інклюзивне (Офіційний сайт Державної служби статистики України). Отже, можна говорити про реалізацію проекту та певні шляхи впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітніх школах України.

Наразі Міністерство освіти і науки розробило проект Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 роки та План заходів з її реалізації (Проект національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 роки. Міністерство освіти України).

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки: Інклюзія в освіті – це процес, здійснення якого передбачає, насамперед, зміну філософії освіти, і як наслідок цього – організаційні, змістовні і технічні зміни. Інклюзія – інноваційний шлях розвитку освіти на всіх рівнях. Дана інновація стосується і структур управління, сфера діяльності яких поширюється на роботу з педагогами та іншими працівниками, які навчаються, батьками, здійснення зв'язку з навколишнім середовищем, контролем, аналізом, регулюванням та інформаційним забезпеченням інноваційної діяльності.

Впродовж останніх років питання впровадження та розвитку інклюзивної освіти в Україні як бачимо набуло неабиякої актуальності. Поступово вдосконалюється законодавство, збільшується мережа закладів освіти, та, відповідно, росте чисельність дітей з особливими освітніми потребами, інтегрованих до них.

В Україні зроблені перші кроки по впровадженню інклюзивної освіти:

- по перше, інтереси дітей з особливими освітніми потребами захищені на рівні Закону «Про освіту».
- по друге, зміни законодавства щодо рівного доступу дітей з ООП до освітніх послуг, які впроваджені у Законі «Про загальну середню освіту».
- по третє, з 2017 року в Україні було розпочато виділення коштів з державного бюджету на підтримку осіб з особливими освітніми потребами. Відповідно до Бюджетного кодексу України, кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами направляються на проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) для дітей в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти I-II рівнів акредитації державної та комунальної власності. У 2017 році відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України» областям на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок державної субвенції було направлено 209458,3 тис. грн, а в 2018-2019 рр. – 504458,3 тис. грн, що в 2,4 рази перевищує надані кошти в 2017 році.
- протягом останніх 5 років збільшилась кількість дітей з особливими освітніми потребами (майже в 10 разів), які інтегровані у загальноосвітні навчальні заклади (інклюзивні школи/класи).

Реформування освітньої системи України на сучасному етапі передбачає, що кожен загальноосвітній заклад має бути здатний приймати та задовольняти особливі освітні потреби всіх учнів, тобто бути інклюзивним.

Список використаної літератури

1. Заярнюк О. В. Інклюзивна освіта в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту: зб. наук. пр.* Одеса, 2015. Вип. 11. С. 190–193. **2. Дефектологічний** словник: навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. К.: «МП Леся», 2011. 528 с. **3. Про освіту:** Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Урядовий кур'єр*. 04.10.2017. № 186. **4. Кавун Ю., Ворон М.** Інклюзивна освіта. *Дефектолог*. 2007. № 5. С. 4–11. **5. Ілляшенко Т.** Інтеграція дітей з освітніми потребами у загально-освітньому навчальному закладі. *Психолог*. 2009. № 10. С. 14–18. **6. Наказ** Міністерства освіти і науки України № 836 від 15.07.2016 р. URL: http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-07-21/5789/nmon_836_15072016.pdf. **7. Офіційний сайт** Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. **8. Проект** національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020–2030 роки. Міністерство освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-strategichni-napryami-rozvitku-inklyuzivnoyi-osviti-do-2030-roku>. **9. Соціально-педагогічна** робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями. *Соціальна педагогіка* / за ред. проф. А. Капської. 3-є вид. перероб. і доп. Київ, 2006. С. 329–368. **10. Колупаєва А. А., Савчук Л. О.** Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Вид. доповн. та перероб. К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с. **11. Єсіна В. П., Маловічко О. В., Широбокова О. О.** Інклюзивна школа як інструмент ефективної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. *Соціальне прогнозування та проектування майбутнього країни: технології миротворення: матеріали X Міжнародної наукової конференції (21 лютого 2020 року, м. Запоріжжя)*. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2020. С. 148–150. **12. Єсіна В. П., Широбокова О. О., Маловічко О. В.** Особливості інклюзивного освітнього середовища в загальноосвітніх школах України. *Wschodnio europejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2020. Т. 2. № 11 (63). С. 40–43. **13. Засенко В., Колупаєва А.** Діти з особливими потребами: пріоритетні напрями державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й охорони здоров'я. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 3. С. 20–29.

References

1. Zaiarniuk, O. V. (2015). Inkluzivna osvita v Ukraini: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Inclusive education in Ukraine: problems and ways to solve them]. *Nauk. visn. Mizhnar. humanit. un-tu – Scientific Bulletin of the*

International Humanities University, 11, 190-193. Odesa [in Ukrainian].

2. Bondar, V. I., & Synov, V. M. (2011). *Defektologichnyi slovnyk* [Defectological dictionary]. K.: «MP Lesia» [in Ukrainian].

3. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 No 2145-VIII]. *Uriadovi kurier – Government courier, 186* (04.10.2017) [in Ukrainian].

4. Kavun, Yu., & Voron, M. (2007). *Inklyuzivna osvita* [Inclusive education]. *Defektoloh – Defectologist, 5*, 4-11 [in Ukrainian].

5. Illiashenko, T. (2009). *Intehratsiia ditei z osvitnimy potrebamy u zahalno-osvitnomu navchalnomu zakladi* [Integration of children with educational needs in a general educational institution]. *Psykhologh – Psychologist, 10*, 14-18 [in Ukrainian].

6. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 836 vid 15.07.2016 r. [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 836 dated 15.07.2016]. Retrieved from http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-07-21/5789/nmon_836_15072016.pdf [in Ukrainian].

7. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

8. Proekt natsionalnoi stratehii rozvytku inklyuzivnoi osvity na 2020–2030 roky. Ministerstvo osvity Ukrainy [Draft national strategy for the development of inclusive education for 2020-2030. Ministry of Education of Ukraine]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-strategichni-napryami-rozvitku-inklyuzivnoyi-osviti-do-2030-roku> [in Ukrainian].

9. Sotsialno-pedahohichna robota z ditmy ta moloddiu z funktsionalnymy obmezhenniamy [Socio-pedagogical work with children and youth with functional limitations]. (2006). *Sotsialna pedahohika – Social pedagogy. 3-ie vyd. pererob. i dop.* (pp. 329-368). Kyiv [in Ukrainian].

10. Kolupaieva, A. A., & Savchuk, L. O. (2011). *Dity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy ta orhanizatsiia yikh navchannia* [Children with special educational needs and organization of their education]. Vyd. dopov. ta pererob. K.: Vydavnycha hrupa «ATOPOL» [in Ukrainian].

11. Yesina, V. P., Malovichko, O. V., & Shyrobokova, O. O. (2020). *Inklyuzivna shkola yak instrument efektyvnoi sotsializatsii ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy* [Inclusive school as a tool for effective socialization of children with special educational needs]. *Sotsialne prohnozuvannia ta proektuvannia maibutnoho krainy: tekhnolohii myrotvorennia – Social forecasting and design of the future of the country: peacekeeping technologies.* (pp. 148-150). Zaporizhzhia: KSK-Alians [in Ukrainian].

12. Yesina, V. P., Shyrobokova, O. O., & Malovichko, O. V. (2020). *Osoblyvosti inklyuzivnoho osvitnoho seredovyscha v zahalnoosvitnikh shkolakh Ukrainy* [Features of inclusive educational environment in secondary schools of Ukraine]. *Wschodnio europejskie Czasopismo Naukowe – East European Scientific Journal, 2, 11* (63), 40-43 [in Ukrainian].

13. Zasenka, V., & Kolupaieva, A. (2014). *Dity z osoblyvymy potrebamy: priorytetni napriamy derzhavnoi polityky Ukrainy v haluzi osvity, sotsialnoho zakhystu y okhorony zdorovia* [Children with special needs: priority directions of the state policy of Ukraine in the field of education, social protection and health care]. *Osoblyva dytyna:*

navchannia i vykhovannia – Special child: education and upbringing, 3, 20-29 [in Ukrainian].

Єсіна В. П., Широбокова О. О., Маловічко О. В. Українська модель впровадження інклюзивної освіти

Рівень розвитку суспільства, досягнення в утвердженні принципів гуманізму та демократії можна визначити за ставленням до дітей з особливими потребами. У статті порушено проблему впровадження в освітнє середовище інклюзивного підходу навчання. Інклюзивна модель є альтернативою інтернатній системі (спеціальній освіті) та передбачає отримання рівного доступу до освіти учнями з особливими освітніми потребами, створює умови за яких вони навчаються в загальному освітньому середовищі за місцем свого проживання.

Впродовж останніх років в Україні активно розвивається інклюзивна освіта та створюються єдині підходи щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами, згідно якими кожна дитина охоплена навчанням, адаптована та успішно соціалізована у суспільство.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, соціалізація.

Есіна В. П., Широбокова О. А., Маловичко Е. В. Украинская модель внедрения инклюзивного образования

Уровень развития общества, достижения в утверждении принципов гуманизма и демократии можно определить по отношению к детям с особыми потребностями. В статье затронута проблема внедрения в образовательную среду инклюзивного подхода обучения. Инклюзивная модель является альтернативой интернатной системе (специальному образованию) и предусматривает получение равного доступа к образованию учащимися с особыми образовательными потребностями, создает условия, при которых они учатся в общей образовательной среде по месту жительства.

В последние годы в Украине активно развивается инклюзивное образование и создаются единые подходы в обучении детей с особыми образовательными потребностями, согласно которым каждый ребенок охвачен обучением, адаптирован и успешно социализированный в общество.

Ключевые слова: инклюзия, инклюзивное образование, инклюзивное обучение, дети с особыми образовательными потребностями, социализация.

Yesina V., Shirobokova O., Malovichko O. Ukrainian model of implementation of inclusive education

The level of development of society, achievements in the establishment of the principles of humanism and democracy can be determined in relation to children with special needs. The article touches upon the problem of

introducing an inclusive approach to learning in the educational environment. The inclusive model is an alternative to the boarding school system (special education) and provides for equal access to education for students with special educational needs, creates conditions in which they study in the general educational environment at the place of residence.

In recent years, Ukraine has been actively developing inclusive education and creating common approaches to the education of children with special educational needs, according to which every child is covered by learning, adapted and successfully socialized in society.

Key words: inclusion, inclusive education, inclusive education, children with special educational needs, socialization.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2021 р.

Прийнято до друку 30.04.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.